תורה אור

מעשר שני אין שוקלין כנגדו דנרי זהב ואפילו לחלל עליו מעשר שני אחר אי אמרת בשלמא כי פליגי רב ושמואל מנר לנר אבל בקינסא אסר שמואל, הא לא תהוי תיובתא אלא אי אמרת בקינסא נמי שרי, הא תהוי תיובתא, אמר רבה גזירה שמא לא יכוין משקלותיו וקא מפיק להו לחולין מתיב רב ששת מחוץ לפרוכת העדות יערוך (ויקרא כד) וכי לאורה הוא צריך והלא כל ארבעים שנה שהלכו בני ישראל במדבר לא הלכו אלא לאורו אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל מאי עדות, אמר רב זו נר מערבי שנותן בה שמן כמדת חברותיה וממנה היה מדליק ובה היה מסיים, והא הכא כיון דקביעי נרות לא סגיא דלא משקיל ואדלוקי קשיא בין למ"ד משום בזויי מצוה ובין למ"ד משום אכחושי מצוה? תרגמא ר"פ בפתילות ארוכות, סוף סוף למ"ד משום אכחושי מצוה קשיא? קשיא; מאי הוי עלה? א"ר הונא בריה דרב יהושע חזינא: אי הדלקה עושה מצוה מדליקין מנר לנר ואי הנחה עושה מצוה אין מדליקין מנר לנר, דאיבעיא להו הדלקה עושה מצוה או הנחה עושה מצוה? ת"ש דאמר רבא היה תפוש נר חנוכה ועומד לא עשה ולא כלום שמע מינה הנחה עושה מצוה התם הרואה אומר לצורכו הוא דנקיט לה ת"ש דאמר רבא הדליקה בפנים והוציאה לא עשה כלום אא"ב הדלקה עושה מצוה הדלקה במקומו בעינן משום הכי לא עשה כלום, אלא אי אמרת הנחה עושה מצוה אמאי לא עשה ולא כלום; התם נמי הרואה הוא אומר לצורכו הוא דאדלקה תא שמע דאמר רבי יהושע בן לוי

עששית

מעשר שני · דינרין שחילל עליהם מעשר שני אין שוקלין כנגדן דינרין של חולין לראות שיהיו שלימים : **אי אמרת בשלמא כי פליגי רב ושמואל מנר לנר ·** ממש ולא בקיסם ובהא הוא דשרי שמואל דלא חייש לאכחושי אבל בקינסא דביזוי הוא מודה, הא לאו הויא תיובתיה דהנך דינרים דחולין לא גופייהו מצוה ואע"ג דלמצוה קבעי להו לקינסא דמיא, אלא אי אמרת בקינסא נמי שרי שמואל הואיל וצורך מצוה הוא, הא הויא תיובתיה, דאסר לשקול ואע"ג דצורך מצוה : **לא יכוין משקלותיו ·** שמא לא ימצאם טובים או ימצאם יתירים ויחוס עליהן ולא יחלל המעשר עליהן ונמצא שביזה המעשר שלא לצורך : **ומפיק להו לחולין ·** כלומר יניחם בחוליהן כמו שהן: **נר מערבי ·** מ"ד במנחות מזרח ומערב מונחין סדר הקנים, קרי מערבי נר שני שבצד החיצון שהוא במזרח ול"מ לצפון ודרום מונחים אמצעי קרי מערבי על שם שהיה פיו כנגד מערב וכל שאר הנרות כלפי האמצעית דכתיב אל מול פני המנורה דהיינו אמצעי יאירו וגו' של צפון היו פונות לדרום ושבדרום פונות לצפון · נרות לוג"ש של זהב שנותנין לתוכן שמן ופתילה : **כמדת חברותיה ·** חצי לוג שיערו בה לילי תקופת טבת הגדולים ואם ידלק ביום (ובלילה) בלילות הקצרים ידלק אבל פחות לא שלא יכבה בטבת בלילה והתורה אמרה מערב עד בקר: **וממנה היה מדליק ·** הנרות בין הערבים : **ובה היה מסיים ·** הטבת הנרות שדלק כל היום ואינו מטיבו עד הערב ומשנה זו בת"כ שנויה וסבירא ליה דמזרח ומערב מונחין והכי תניא לעיל מיניה להעלות נר תמיד שתהא נר מערבי תמיד שממנו יהא מתחיל ובו יהא מסיים ומדלא כתיב להעלות נרות ש"מ הוקבע נר אחד להתחיל בו בכל יום וזהו נר מערבי השני של מזרח והכי תנן (תמיד לג·) נכנס ומצא נרות מזרחים דולקות מדשן המזרחי ומניח את המערבי דולק שממנו מדליק את המנורה בין הערבים מצאו שכבה כגון מצאת שמעון הצדיק מדליקו ממזבח העולה ונראה בעיני דאמור רבנן קביעותא בנר שני משום דאין מעבירין על המצות וכי עייל בהיכל בקמא פגע ברישא וביה לא מצי לאתחולי דכתיב יערוך אותו לפני ה' צריך שיהא אחד חולה לו דאי לא לא קרינן ביה לפני ה' והכי אמרינן במנחות (דף נח:) דכתיב בנר מערבי לפני ה' מכלל דכולהו לאו לפני ה' כו' וביה היה מסיים ההטבה לפי שהשאר היה מטיב שחרית וזו מטיב בין הערבים ואוחז הישנה בידו או מניחה בכלי עד(א) שנותן שמן ופתילה ומדליק ממנה את השאר. והא דאמרינן בסדר יומא (דף לג:) הטבת ה' נרות קודם להטבת ב' נרות משמע כולהו הוה מטיב שחרית ויליף לה מקראי הייתו בשלא הי' הנס מתקיים והי' מוצאו שכבה דלא סמך קרא אניסא וכל זמן שהיו ישראל חביבין היה דולק כל היום והיינו עדותה : **והא הכא כיון דקביעי נרות ·** במנורה ולא היה יכול לנתק נר מערבי מן המנורה להדליק בו האחרים על כרחיך הא דקתני ממנה הי' מדליק לא סגי דלאו משקל קינסא: **ואדלוקי ·** לקינסא מנר מערבי ובההיא קינסא מדליק את השאר : **בפתילות ארוכות ·** כל הפתילות יוצאות חוץ לנרותיהם עד שמגיעות זו לזו ומדליק ממנה הסמוכה לה והשאר זו מזו : **סוף סוף למ"ד כו' ·** דהא לדידיה משרגא לשרגא אסור : **אי הדלקה עושה מצוה ·** אי המצוה של חנוכה תלויה בהדלקה מדליקין כדאשכחן במנורה: **ואי הנחה עושה מצוה ·** ועיקר מצותה תליא בהנחה: **אין מדליקין מנר לנר ·** דהדלקה לאו מצוה היא כולי האי : **דאיבעיא להו גרסי' ·** כלומר דהא מילתא כבר איבעיא לן ומפשטא דההיא בעיא מיפשטא לן הך : **היה תפוש נר חנוכה ·** בידו משהדליקה עד שכבתה : **ועומד ·** לאו דוקא אלא כן לשון הש"ס : **לצרכו ·** להשתמש וליכא היכר ניסא : **בפנים ·** בבית : **והוציאה לחוץ.** כדאמר לעיל דצריך להניחה על פתח ביתו מבחוץ : **אי אמרת בשלמא הדלקה עושה מצוה משום הכי לא עשה ולא כלום ·** דכיון דזו היא מצותה צריך שתיעשה במקום חובה :

עששית

וכי לאורה הוא צריך והלא כל אותם מ' שנה כו' · תימה אמאי נקט מ' שנה, לעולם כל העולם כולו לאורו של מקום הולכין וי"ל וכי אהרן כשהיה נכנס לפנים לאורה היה צריך והלא מ' שנה היה מאיר להם עמוד ענן בכל המקומות כדאמרינן בברייתא דמלאכת המשכן היה מסתכל בטפיח *(ורואה בו) ויודע מה בתוכו, בחבית ויודע מה בתוכה, וכן משמע בת"כ דאכהנים קאי דגרס התם וכי צריכים לנר והלא כל אותן מ' שנה לא הוצרכו לנר שנא' כי ענן ה' על המשכן וגו' ואיהו בשלהי כל קרבנות (מנחות ד' פו: ושם) משמע דאשכינה קאי דמייתי לה גבי הא דא"ר אליעזר לא לאכילה אני צריך ולא לאורה אני צריך וקאמר נמי התם לפרוכת העדות עדות היא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל, וא"ת לאורה אני צריך והלא כל אותן ארבעים שנה': **ובה** היה מסיים · פירש בקונטרס ובה היה מסיים ההטבה שהשאר היה מטיב שחרית וזה היה מטיב בין הערבים ואוחז הישנה בידו או מניחה בכלי עד שנותן לתוך מערבית שמן ופתילה ומדליקה, ומדליק השאר ממנה וקשה לריב"א שאם (ב) אפשר להדליק מן הישנה א"כ גם השאר ידליק ממנה ומאי פריך לרב כיון דהוציא הפתילה הישנה מן הנר או ליכא לא משום בזיון מצוה ולא משום אכחושי מצוה, אלא ודאי א"א לעשות כן וכשבא להטיב היה מטיב כל מה שבנר והפתילה היתה כבה מאליה אלא בעוד שהפתילה ישנה בנר מערבי דולקת היה מדליק ממנה השאר והיה מטיבה ונותן בה שמן ופתילה חדשה ומדליקה מן השאר, ובה היה מסיים: היינו ההדלקה* : **והא** הכא כיון דקביעי נרות כו' · כמ"ד בפרק ב' מדות (מנחות ד' פח:) דנר של פרקים היה דמשמע התם דמחובר הוה והיה של פרקים כדי שיוכל להטיבו יפה ואיכא מ"ד התם דלא הוה קבוע אלא היה מסלקו לגמרי בשעת הטבה ואחר כך מניחו : **מאי** הוי עלה · תימה מאי קמיבעיא ליה, ומאי קאמר נמי חזינן אי הדלקה כו' הא לכאורה משמע דהלכה כשמואל דהא רבה עבד כוותיה, וא"כ קינסא נמי שרי, דהא ע"כ בקינסא פליגי ובביזוי מצוה דהא מאן דמפרש טעמא דרב משום אכחושי מצוה, איתותב: וי"ל דאיהו תופס דברי רבה עיקר ומבעיא ליה אי הנחה עושה מצוה ואסור לרב מנר לנר משום ביזוי מצוה כמו בקינסא או הדלקה עושה מצוה ושרי כמו במנורה דלא חיישינן לאכחושי מצוה ומסיק דהדלקה עושה מצוה ושרי, א"נ מצאתי בשם ריב"ם דמיבעיא ליה אליבא דשמואל דהילכתא כוותיה אי שרי בקינסא אי לאו ומיבעיא ליה אי קי"ל כמו שאמר למעלה דלמ"ד משום בזויי מצוה שרי להדליק מנר לנר לרב, ואם כן בקינסא פליגי ושרי שמואל בקינסא או דילמא לא קי"ל הכי ומנר לנר נמי איכא ביזוי מצוה ואסר רב (פי') דהנחה עושה מצוה, ולא דמי למנורה, ודוקא מנר לנר שרי שמואל אבל בקינסא אפילו שמואל מודה דאסור, ומסיק חזינן, דאיבעיא לן, ואפשיט דהדלקה עושה מצוה ומדליק: לרב מנר לנר כמו במנורה ולשמואל אפילו בקינסא שרי : **דאיבעיא** להו הדלקה עושה מצוה כו' · ונפקא מינה אם הדליקה חש"ו או הניחה :

מכבה

לא ב מיי' פ"ג מהל' מעשר שני הלכ' יט :

לא ג מיי' פ"ג מהל' תמידין הלכה יד :

[ילקוט סוף פקודי ליתא]

לב ד ה מיי' פ"ד מהל' חנוכה הל' ט סמג עשין ה טוש"ע א"ח סי' תרעד סעיף א :

[במנחות פו: איתא רבא וכ"א בילקוט פרשת תצוה רמז שעה]

נושא

הדלקה או הנחה עושה מצוה.
(עד דף כב.)

מבנה

▽ △

נסיונות לפתור שאלה
הנ"ל לכאן או לכאן
(△): הנחה עושה מצוה
(▽): הדלקה עושה מצוה

[וע"ע תוס' מנחות פו: ד"ה ממנה וכו']

◆

רבינו חננאל

אדם מטה כסא וספסל ובלבד שלא יתכוון לעשות חריץ ואסיקנ' דטעמא דרב משום בזוי מצוה וכיון דנר של מצוה הוא [דמדליק מנר של] מצוה ליכא בזיון מצוה והדלקה היא המצוה ולא הנחת הנר בטפח הסמוך לפתח הלכך מותר להדליק נר של חנוכה מנר של חנוכה שנמצא מדליק מצוה ממצוה שהדלקת נר השני היא מצותו

מנחות פו:

[דף נח:]

תמיד לג· פ"ז מ"א

◆

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה ובה היה מסיים וכו' מניחה בכלי עד שנותן לתוך מערבית שמן ופתילה וכו' (ב) תוס' ד"ה ובה היה וכו' וקשה לריב"א שאם היה אפשר להדליק בישנה א"כ :

◆

גליון הש"ס

גמרא ובה היה מסיים · עיין חגיגה ד' כו ע"ב תוס' ד"ה מנורה :